

NORGES HØYESTERETT

Den 6. juli 2015 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Skoghøy, Webster og Bull i

HR-2015-01440-U, (sak nr. 2015/1069), straffesak, anke over beslutning:

A (advokat Knut Magnus Haavik)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

truffet slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmålet om hvordan en anke over tingrettens bevisvurdering under skyldspørsmålet i en straffedom skal behandles når tiltalte avgår ved døden før lagmannsretten har rukket å ta stilling til om anken skal fremmes til behandling.
- (2) Haugaland tingrett avsa 27. januar 2015 dom med følgende slutning:
 - "1. **B, født 00.00.1964, dømmes for tre overtredelser av strl § 219 første ledd hhv strl § 219 annet ledd jf første ledd slik bestemmelsen lyder fra og med 1. januar 2006 og for én overtredelse av strl § 342 første ledd bokstav a), sammenholdt med strl § 63 annet ledd, til en straff av fengsel i 2 – to – år og 4 – fire – måneder. I medhold av strl § 52-54 utsettes fullbyrdelsen av 120 – etthundreogtjue – dager av straffen med en prøvetid som fastsettes til 2 – to – år.**
 2. **B dømmes til å betale oppreisningserstatning til C med kr 100 000 – hundretusen – til D med kr 125 000 – etthundreogtjuefemtusen – og til E med kr 125 000 – etthundreogtjuefemtusen –. Beløpene forfaller til betaling 2 – to – uker etter at dommen er forkynt.**
 3. **Saksomkostninger idømmes ikke."**
- (3) B fikk dommen forkynt 30. januar 2015. I forkynnelseskjemaet krysset han av i feltet for anke, men uten noen nærmere angivelse av hva anken gjaldt. Videre ble det krysset av for at forsvareren ville inngi støtteskriv innen ankefristens utløp.

- (4) B døde 00.00.2015. Den 16. februar 2015 erklærte hans bror A, som fikk vite om dødsfallet 4. februar 2015, at han trådte inn i anken i medhold av straffeprosessloven § 308. Forsvarer innga støtteskriv til anken 17. februar 2015. Det ble i støtteskrivet presisert at anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet.
- (5) I statsadvokatens påtegning 5. mars 2015 ble det reist spørsmål om dødsfallet medførte at saken skulle heves og tingrettens dom oppheves. Statsadvokaten viste i denne forbindelse til Rt. 2014 side 1045. Den saken gjaldt en bevisanke i en straffesak som var henvist til behandling i lagmannsretten, og hvor tiltalte avgikk ved døden etter henvisningsbeslutningen men før lagmannsrettens ankebehandling. Høyesterett kom til at ankesaken skulle heves og tingrettens dom oppheves.
- (6) Ved Gulating lagmannsretts beslutning 15. april 2015 ble anken nektet fremmet i medhold av straffeprosessloven § 321 andre ledd første punktum. Lagmannsretten var ikke enig i at Rt. 2014 side 1045 kunne forstås slik at lagmannsretten var avskåret fra å foreta en prøving i medhold av straffeprosessloven § 321 av om anken skulle fremmes eller ikke. Lagmannsretten fant etter en helhetlig vurdering at anken ikke ville føre frem, og at den derfor ikke skulle fremmes til behandling.
- (7) A har anket beslutningen til Høyesterett og har i korte trekk anført følgende:
- (8) Lagmannsretten har uriktig lagt til grunn at saken kan underlegges ankesiling. Det er ingen grunn til å vurdere denne saken annerledes enn saken i Rt. 2014 side 1045. Den eneste forskjellen er at denne saken hadde kommet kortere i prosessen da tiltalte døde. En ankesiling er ingen forenklet behandling, men skal fylle lovens og menneskerettighetenes krav til en fullverdig ankeprøving. Tiltalte er fortsatt å anses som uskyldig, og har samme rett til å imøtegå eller forklare seg for ankedomstolen enten det skjer ved skriftlig behandling etter straffeprosessloven § 321 eller § 333 eller ved ordinære muntlige forhandlinger i samsvar med lovens hovedregel. Den straffeprosessuelle konsekvens av at B døde før dommen ble rettskraftig som følge av hans anke, som hans bror senere har trådt inn i, må være at underinstansens dom oppheves og straffesaken heves for domstolene.
- (9) Da det bare er ett mulig utfall av en ny ankesiling, kan ankeutvalget avgjøre realiteten, og det nedlegges derfor slik påstand:
- "Haugaland tingretts dom av 27.01.15 oppheves og saken heves."**
- (10) *Påtalemyndigheten* har inngitt bemerkninger til anken, og viser til at de etter omstendighetene har godtatt lagmannsrettens beslutning. Det gjøres gjeldende at avgjørelsen ikke lider av saksbehandlingsfeil som kan føre til opphevelse av beslutningen.
- (11) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken gjelder lagmannsrettens saksbehandling. Denne kan ankeutvalget prøve, jf. straffeprosessloven § 321 sjette ledd.
- (12) Straffeprosessloven § 308 bestemmer at når siktede er død, kan hans ektefelle, slektninger i rett opp- eller nedstigende linje, søsken og arvinger anke i hans sted. De kan også tre inn i en anke dersom tiltalte dør etter at anke er inngitt. Som det fremgår av Rt. 2014 side 1045 avsnitt 29, er denne ankeretten for de etterlatte begrunnet i hensynet til avdødes ettermæle og de etterlattes behov for gjenopprettelse. Bestemmelsen setter ingen begrensninger med hensyn til hvilke ankegrunner de etterlatte kan påberope – de kan også anke over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet.

- (13) Dersom de inngir en slik bevisanke, blir spørsmålet om anken kan føre til realitetsbehandling, eller om lagmannsretten da i stedet må heve ankesaken og oppheve tingrettens dom. I sistnevnte tilfelle vil de som har anket på avdødes vegne, oppnå den gjenopprettelse som ligger i at det settes en strek over tingrettens fellende dom.
- (14) Høyesterett kom i Rt. 2014 side 1045 til at når tiltalte dør etter at hans bevisanke er henvist til behandling i lagmannsretten, skal ankesaken heves og tingrettens dom oppheves selv om anken er opprettholdt i medhold av straffeprosessloven § 308. I dommen ble det ikke tatt stilling til hva som skal skje dersom tiltalte dør før lagmannsretten har rukket å avgjøre henvisningsspørsmålet.
- (15) Ankeutvalget vil først peke på at når en tiltalt dør før tingretten har avsagt dom, skal straffesaken mot ham heves, jf. Rt. 1998 side 445. Det skal da ikke avsies noen straffedom mot ham. Som det fremgår av dommen, gjelder noe annet for sivile krav, og det samme må for så vidt gjelde for inndragningskrav som etter straffeloven § 75 annet ledd kan fremmes også etter tiltaltes død. Ankeutvalget holder i det følgende dette utenfor.
- (16) Dommen i Rt. 2014 side 1045 må ha som konsekvens at dersom de etterlatte inngir bevisanke over tingrettens straffedom eller trer inn i den bevisanke tiltalte rakk å inngi før sin død, må lagmannsretten heve ankesaken og oppheve tingrettens dom dersom den kommer til at vilkårene i straffeprosessloven § 321 for å henvise anken til behandling er oppfylt. Det er altså ikke aktuelt å treffe en egentlig henvisningsbeslutning i disse tilfellene.
- (17) I saker om forbrytelser som kan medføre en straff på mer enn seks års fengsel, har tiltalte etter straffeprosessloven § 321 tredje ledd en ubetinget ankerett. I disse sakene kan en bevisanke på vegne av avdøde ikke få noe annet utfall enn at ankesaken heves og tingrettens dom oppheves.
- (18) Det fremstår da etter ankeutvalgets mening som tilfeldig at lagmannsretten i de mindre alvorligere straffesakene, der det ikke foreligger en ubetinget ankerett, fortsatt skal måtte foreta en nærmere vurdering av om vilkårene for henvisning er oppfylt, for så å nekte anken fremmet dersom vilkårene ikke er oppfylt. Det behovet som av hensyn til eventuelle fornærmede eller ut fra mer allmenne samfunnsinteresser måtte finnes for å få fastslått at det ikke er grunn til å henvise en bevisanke til fordel for tiltalte, er ikke større i disse tilfellene enn i de alvorligere sakene med ubetinget ankerett.
- (19) Det gir også et enklere system dersom alle bevisanker som fremsettes eller opprettholdes av de etterlatte på vegne av en avdød tiltalt, behandles på samme måte.
- (20) I Rt. 2014 side 1045 ble det lagt vesentlig vekt på at tiltaltes egen forklaring er et sentralt bevismiddel ved behandlingen av en bevisanke. Dette tilsa etter Høyesteretts mening at en bevisanke ikke kunne realitetsbehandles etter tiltaltes død. I saken her har lagmannsretten pekt på at dette hensynet i praksis ikke gjør seg gjeldende på samme måte ved behandlingen av henvisningsspørsmålet: Henvisningsbeslutningene treffes som regel bare på grunnlag av tingrettens dom, det som anføres i anken og det som for øvrig fremgår av sakens dokumenter.
- (21) Som det fremgår ovenfor, er imidlertid ankeutvalgets begrunnelse for hvorfor bevisanker på vegne av en avdød bør føre til at ankesaken heves og tingrettens dom oppheves også når tiltalte dør før henvisningsspørsmålet er avgjort, ikke knyttet til det hensynet som var avgjørende i Rt. 2014 side 1045. Det er i stedet begrunnet i hensynet til et konsekvent og enkelt system, gitt at det – etter dommen i Rt. 2014 side 1045 – aldri vil være aktuelt å

henvise en bevisanke til behandling etter at tiltalte er død.

- (22) Rent prinsipielt kan det for øvrig ikke være utelukket med bevisopptak i form av avhør av tiltalte som ledd i en ankesilingsprosess, selv om et slikt behov vel normalt fører til at anken henvises til behandling – eller, når tiltalte er død, til at saken heves og tingrettens dom oppheves – ikke til at bevisopptak faktisk foretas.
- (23) Ankeutvalget er etter dette kommet til at lagmannsretten begikk en feil da den etter at tiltalte var død, avgjorde at anken skulle nektes fremmet.
- (24) Lagmannsrettens beslutning må etter dette oppheves. Tingrettens fellende dom er ikke ankegjensstand for Høyesteretts ankeutvalg og må oppheves av lagmannsretten.
- (25) Avgjørelsen er enstemmig.

S L U T N I N G:

Lagmannsrettens beslutning oppheves.

Bergljot Webster
(sign.)

Jens Edvin A. Skoghøy
(sign.)

Henrik Bull
(sign.)

Riktig utskrift: